

PŘIJATÉ TEXTY

P8_TA(2018)0483

Obrana akademických svobod v rámci vnější činnosti EU

Doporučení Evropského parlamentu ze dne 29. listopadu 2018 Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku o obraně akademické svobody v rámci vnější činnosti EU (2018/2117(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o fungování Evropské unie,
- s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie, a zejména na článek 13 této listiny,
- s ohledem na strategický rámec a akční plán EU pro lidská práva a demokracii (11855/2012), který přijala Rada pro zahraniční věci dne 25. června 2012,
- s ohledem na obecné zásady EU v oblasti lidských práv ohledně svobody projevu on-line a off-line přijaté Radou pro zahraniční věci dne 12. května 2014,
- s ohledem na výroční zprávu EU o lidských právech a demokracii ve světě v roce 2016 a na politiku Evropské unie v této oblasti,
- s ohledem na doporučení týkající se statusu vyučujících na vysokých školách, které přijala Generální konference Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO) na svém 29. zasedání ve dnech 21. října až 12. listopadu 1997,
- s ohledem na Limskou deklaraci o akademické svobodě a akademické nezávislosti vysokoškolských institucí přijatou Světovou univerzitní službou v září roku 1988,
- s ohledem na rezoluci 29/7 o právu na vzdělání, kterou přijala Rada OSN pro lidská práva na svém 42. zasedání dne 2. července 2015,
- s ohledem na obecnou připomínku č. 13 Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva přijatou dne 8. prosince 1999 na jejím dvacátém prvním zasedání,
- s ohledem na stanovisko Benátské komise č. 891/2017,
- s ohledem na zprávy vnitrostátních, evropských a mezinárodních nevládních organizací

a zejména na zásady státní odpovědnosti za ochranu vysokoškolského vzdělávání před útoky,

- s ohledem na svá předchozí usnesení týkající se základních práv,
 - s ohledem na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech,
 - s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv,
 - s ohledem na článek 113 jednacího řádu,
 - s ohledem na zprávu Výboru pro zahraniční věci (A8-0403/2018),
- A. vzhledem k tomu, že organizace UNESCO definuje akademickou svobodu jako právo vyučujících na vysokých školách na svobodu výuky a diskuse bez omezování jakoukoli předepsanou doktrínou, svobodu provádět výzkum a šířit a zveřejňovat jeho výsledky, právo svobodně vyjadřovat názor na instituci nebo systém, v němž pracují, právo nepodléhat institucionální cenzuře a svobodně se zapojovat do profesních nebo zastupitelských akademických orgánů;
- B. vzhledem k tomu, že právo na vzdělání je zásadní pro požívání všech ostatních lidských práv a pro dosažení udržitelného rozvoje; vzhledem k tomu, že toto právo lze požívat pouze v prostředí akademické svobody a akademické nezávislosti vysokoškolských institucí;
- C. vzhledem k tomu, že Linská deklarace o akademické svobodě a akademické nezávislosti vysokoškolských institucí definuje akademickou svobodu jako svobodu členů akademické obce – zahrnující všechny osoby, které vyučují, studují, bádají a pracují v institucích vysokoškolského vzdělávání – jednotlivě nebo kolektivně v rámci hledání, rozvoje a předávání poznatků prostřednictvím výzkumu, studia, diskuse, dokumentace, produkce, tvorby, výuky, přednášek a psaní;
- D. vzhledem k tomu, že tato definice musí být založena na základních demokratických hodnotách, včetně zásad rovnoprávného přístupu a nediskriminace, kritického a nezávislého myšlení, odpovědnosti, institucionální autonomie a sociální odpovědnosti; vzhledem k tomu, že bez akademické svobody, která umožňuje informovanou diskusi, nemůže existovat žádná demokracie;
- E. vzhledem k tomu, že akademická svoboda je klíčovým prvkem pro pokrok směrem k udržitelnému rozvoji, zejména pro dosažení cílů udržitelného rozvoje zakotvených v Agendě pro udržitelný rozvoj 2030, v níž kvalitní vzdělávání, vědecký výzkum a inovace zaujímají ústřední místo;
- F. vzhledem k tomu, že akademická nezávislost je nezbytným předpokladem pro to, aby vzdělávací instituce řádně fungovaly; vzhledem k tomu, že akademická svoboda vyžaduje stálou a řádnou ochranu před nepatřičným tlakem ze strany státu nebo před obchodními zájmy;
- G. vzhledem k tomu, že akademická svoboda – včetně jejích hlavních složek, tj. svobody myšlení, přesvědčení, projevu, sdružování, cestování a výuky – přispívá k vytváření prostoru, v němž může každá otevřená a stabilní pluralitní společnost svobodně přemýšlet, klást otázky, vytvářet, přijímat a šířit znalosti;

- H. vzhledem k tomu, že útoky na akademickou svobodu narušují výzkum, studium, výuku, veřejnou diskusi a právo na vzdělání, snižují akademickou kvalitu a oslabují sociální, politický, hospodářský i kulturní rozvoj; vzhledem k tomu, že odpovědi na společenské otázky by se měly hledat prostřednictvím rozumu, důkazů a přesvědčování;
- I. vzhledem k tomu, že právo na vzdělání, výuku a výzkum lze plně využít pouze v prostředí akademické svobody;
- J. vzhledem k tomu, že je naléhavě nutné věnovat patřičnou pozornost otázce akademické svobody během procesu přistoupení k EU, aby nedocházelo k útokům na tuto svobodu v členských státech EU, jako jsou pokusy uzavřít Středoevropskou univerzitu (CEU) v Budapešti, jejichž výsledkem je přemístění nových studentů od roku 2019 do Vídně, či zablokování studijního programu genderových studií v Maďarsku; vzhledem k tomu, že kandidátské země by se měly zavázat k dodržování základních hodnot vysokoškolského vzdělávání, včetně akademické svobody a institucionální autonomie;
- K. vzhledem k tomu, že akademická obec a vzdělávací instituce jsou stále více zranitelné vůči zásahům, tlaku nebo represím ze strany států, podnikatelského sektoru nebo nestátních subjektů; vzhledem k tomu, že po celém světě jsou každoročně hlášeny stovky útoků na univerzity, instituce vysokoškolského vzdělávání a jejich členy, včetně vražd, násilí, zmizení, neoprávněného věznění či zadržování, nespravedlivého stíhání, ztráty postavení, neoprávněného propuštění či vyloučení ze studia, omezení cestování nebo pohybu a dalších extrémních nebo systematických hrozeb; vzhledem k tomu, že k porušování akademických svobod dochází i v členských státech EU a u jejich nejbližších partnerů;
- L. vzhledem k tomu, že škrty ve veřejném financování vzdělávání, včetně vysokoškolského vzdělávání, a následná potřeba alternativních zdrojů příjmů ohrožují akademickou svobodu, zejména pokud takové externí financování pochází od autokratických režimů v zahraničí nebo nadnárodních společností;
- M. vzhledem k tomu, že zahraniční vzdělávací instituce v EU čelí útokům vnitrostátních vlád a narušení akademické svobody;
- N. vzhledem k tomu, že snahy kontrolovat nebo umlčet vysokoškolské instituce či jejich vyučující, studenty a zaměstnance zdaleka nemíří jen na přímo dotčené jednotlivce a instituce, ale významně ovlivňují společnost prostřednictvím omezování prostoru pro širší demokratickou účast, svobodu projevu a posilování postavení všech občanů a zbavují budoucí generace vysoce kvalitních akademických a výzkumných pracovníků;
- O. vzhledem k tomu, že účinné provádění práva na vzdělání a zajištění akademické svobody vyžaduje, aby státy zajistily odpovídající a spolehlivou úroveň financování do vzdělávání; vzhledem k tomu, že politiky v oblasti finančních a hospodářských úsporných opatření vážně oslabily akademickou svobodu a nadále tak činí po celém světě, a to i v rámci EU;
- P. vzhledem k tomu, že porušení akademické svobody jsou jen zřídka řešena v rámci problematiky lidských práv, což zčásti odráží nedostatečnou znalost otázek akademické svobody mezi obhájci lidských práv, a zčásti také skutečnost, že se žaloby často zaměřují na jiná práva, která jsou porušována, jako je svoboda projevu nebo přesvědčení; vzhledem k tomu, že standardy v této oblasti nejsou dostatečně rozvinuty a

případy porušování akademické svobody často nejsou hlášeny;

- Q. vzhledem k tomu, že je obecně třeba zvýšit povědomí o významu akademické svobody jakožto nástroje na podporu demokracie, respektování právního státu a odpovědnosti, a vytvářet příležitosti k posilování kapacit umožňujících její prosazování a ochranu;
- R. vzhledem k tomu, že je důležité chápat útoky na akademickou svobodu a uznat je jako celosvětovou hrozbu a podporovat uznávání dotčených akademiků a studentů nejenom jako jednotlivců, jejichž práva jsou porušována, ale také jako obhájců lidských práv, kteří jsou napadáni; vzhledem k tomu, že je na mezinárodní a vnitrostátní úrovni třeba důrazněji reagovat, a to jak v rámci samotného vysokoškolského vzdělávání, tak i v rámci občanské společnosti a široké veřejnosti;
- S. vzhledem k tomu, že mnoho ohrožených akademiků a studentů nemůže získat přístup k příležitostem poskytovaným programy EU pro akademickou mobilitu a obhájce lidských práv, jelikož nesplňují přijímací kritéria nebo je pro ně velmi složité dodržet obecné přijímací postupy, požadavky a harmonogramy;
- T. vzhledem k tomu, že omezení financování v rámci programů EU omezuje možnosti organizací a univerzit v EU podporujících studenty a akademiky, kteří čelí riziku nebo opustili své země kvůli hrozbě stíhání za svou akademickou angažovanost; vzhledem k tomu, že tyto organizace a univerzity potřebují pro svou činnost a své iniciativy více pomoci;
- U. vzhledem k tomu, že se EU zavázala k podpoře a ochraně lidských práv, demokratických institucí a právního státu po celém světě; vzhledem k tomu, že akční plán EU pro lidská práva a demokracii vyzývá k účinnější politice EU na podporu lidských práv a demokracie, včetně posílení účinnosti dialogů o lidských právech, zlepšení viditelnosti a dopadu strategií v oblasti lidských práv pro jednotlivé země, zaměření na účinné provádění obecných zásad EU v oblasti lidských práv a zlepšování veřejné diplomacie a komunikace o lidských právech;
- 1. doporučuje Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku následující:
 - a) výslovně uznávat význam akademické svobody ve veřejných prohlášeních, politikách a opatřeních souvisejících s vnější činností EU, včetně uznání zásad, že myšlenky nepředstavují trestné činy a kritický diskurz neznamena nelояálnost, ale nezbytnou součást demokratické společnosti a jejího rozvoje, a současně uznávat, že nezávislost vzdělávacích institucí by měla být vždy chráněna a že akademická svoboda hraje zásadní roli v rozvoji lidstva a moderní společnosti;
 - b) uznávat, že nároky na akademickou svobodu spadají pod platné právo v oblasti lidských práv vyplývající z práva na vzdělání a práv na svobodu projevu a názoru; připomínat, že akademická svoboda zahrnuje i svobodu akademických pracovníků šířit informace, provádět výzkum a rozšiřovat znalosti a pravdu bez omezení, dále svobodu vyjadřovat myšlenky a názory, i pokud jsou kontroverzní nebo nepopulární, v oblastech jejich výzkumu a odborných znalostí, a že to může zahrnovat zkoumání fungování veřejných institucí v daném politickém systému a jejich kritiku;

- c) veřejně zdůrazňovat problém útoků na akademickou svobodu, včetně jejich negativních dopadů; vyjadřovat znepokojení nad zranitelností akademické obce vůči nepříznivým zásahům vnitrostátních orgánů a soukromých subjektů či zásahům vedeným firemními zájmy; připomínat odpovědnost jednotlivých zemí za zaručení akademické svobody, jednat v souladu s tím, jakož i proaktivně chránit vysokoškolské instituce, akademické pracovníky a studenty před útoky bez ohledu na jejich původ a povahu;
- d) zajistit, aby orgány EU a zástupci členských států, kteří navštěvují třetí země, byli informováni o stavu akademické svobody;
- e) prokazovat podporu institucím, zaměstnancům a studentům, kteří jsou ohroženi nebo se stali obětí nátlaku nebo násilných útoků, a takové útoky veřejně odsuzovat prostřednictvím vznesení této otázky na všech úrovních, mimo jiné prostřednictvím prohlášení, návštěv, pozvánek k veřejným vystoupením, sledování soudních řízení a kontroly vězeňských podmínek a konkrétních odkazů na jednotlivé případy ohrožených členů vysokoškolské komunity;
- f) podporovat rovný přístup do akademické komunity bez ohledu na etnický původ, kastu, postižení, státní občanství, náboženské přesvědčení, genderovou identitu, sexuální orientaci nebo jiný status; věnovat zvláštní pozornost při jednání s třetími zeměmi podpoře odstranění diskriminace na základě pohlaví a všech forem násilí a pomoci při uplatňování rovnosti žen a mužů a práva na vzdělání pro všechny;
- g) zdůraznit, že útoky na akademickou svobodu mohou mít rovněž podobu kybernetických útoků, neboť akademičtí pracovníci dnes k vyjádření svých myšlenek a názorů stále více využívají internet a sociální média;
- h) zmiňovat akademickou svobodu na různých úrovních politického dialogu, včetně dialogů o lidských právech a konzultací s partnerskými zeměmi; zvýšit diplomatické úsilí při dvoustranných i vícestranných jednáních s partnerskými zeměmi, pokud jde o závažné případy ohrožení akademické svobody nebo útoků na tuto svobodu a zejména o násilné útoky na vysokoškolské instituce a na jejich členy, včetně diskriminačních politik a postupů, nepřiměřeného omezování výzkumu nebo projevu, nespravedlivého stíhání nebo zadržování, a omezení práva na zakládání odborových organizací a vstup do nich; podporovat partnerské země v tom, aby stanovily rámec pro akademickou svobodu a institucionální autonomii a aby monitorovaly uplatňování těchto základních práv; zajistit, aby všechny dohody o mezinárodní spolupráci s partnerskými zeměmi tyto zásady uplatňovaly;
- i) začlenit obranu a ochranu akademické svobody a institucionální autonomie do kodaňských kritérií pro proces přistoupení k EU s cílem zabránit útokům na akademickou svobodu v členských státech, jakých jsme svědkem v případě Středoevropské univerzity v Maďarsku;
- j) povzbudit všechny státy, aby učinily to, co již provedla většina členských států EU, tj. schválily a uplatňovaly prohlášení o bezpečných školách a doprovodné pokyny pro ochranu škol a univerzit před vojenským využitím v době ozbrojeného konfliktu, což je vodítko pro odpovědnost za ochranu základních hodnot, zejména akademické svobody a institucionální autonomie, v souvislosti s

násilnými a donucovacími útoky na vysokoškolské vzdělávání;

- k) spolupracovat s OSN, Radou Evropy, mezinárodními agenturami, občanskou společností a vysokoškolskými komunitami s cílem vytvořit mechanismus pro monitorování a hlášení útoků na vysokoškolské vzdělávání a jednotlivé akademiky a jejich nepřiměřeného omezování; posílit a propagovat monitorování s cílem zvýšit povědomí o tomto problému, pohnat pachatele k odpovědnosti a snažit se více předcházet útokům na akademickou svobodu a reagovat na ně;
- l) zapojit se do pravidelného dialogu s vysokoškolskými komunitami a organizacemi, jejichž posláním je chránit vysokoškolské komunity a podporovat akademickou svobodu, a podporovat tento dialog s cílem vytvořit nejlepší politické rámce, iniciativy pro akademickou svobodu a strategie pro její prosazování;
- m) přispívat k rozvoji kapacit umožňujících rychlé, důkladné a transparentní vyšetřování případů porušení akademické svobody, zejména v situacích zahrnujících násilné útoky; zintenzivnit úsilí, pokud jde o předcházení útokům na akademickou svobodu a o reakci na ně, a vynaložit veškeré úsilí nezbytné k tomu, aby se pachatelé dostali před soud;
- n) podporovat činnost v oblasti výzkumu a poradenství zaměřenou na úpravu právních a správních předpisů, které nadměrně omezují akademickou svobodu nebo akademickou nezávislost vysokoškolských institucí, a propagovat institucionální autonomii jakožto jeden ze způsobů ochrany systémů vysokoškolského vzdělávání před zásahy nebo útoky státu, firemní sféry či nestátních subjektů a ochránit vysokoškolské vzdělání před politizací a ideologickou manipulací;
- o) zvýšit diplomatické úsilí při dvoustranných i vícestranných jednáních s partnerskými zeměmi, pokud jde o závažné případy ohrožení akademické svobody nebo útoků na tuto svobodu, zejména o násilné útoky na vysokoškolské instituce a na jejich členy, včetně diskriminačních politik a postupů, nepřiměřeného omezování výzkumu nebo projevu, nespravedlivého stíhání nebo zadržování;
- p) přezkoumat stávající mechanismy na podporu a ochranu obhájců lidských práv s cílem rozvinout kapacity umožňující určovat případy zahrnující útoky na akademickou svobodu a poskytovat pomoc v těchto situacích, včetně ochrany a podpory v nouzi, mimo jiné prostřednictvím fyzické ochrany, právní a vízové podpory, lékařské podpory, sledování soudních řízení a kontroly vězeňských podmínek, poradenství a lobbování a dlouhodobé podpory během exilu; vyzývá zejména k tomu, aby evropský nástroj pro demokracii a lidská práva zahrnul mezi své priority prosazování akademické svobody a podporu ohrožených členů akademické obce;
- q) přezkoumat stávající programy a zdroje zaměřené na akademickou mobilitu a další formy vzdělávání a spolupráce v oblasti výzkumu, včetně jejich kritérií, přijímacích postupů, požadavků, lhůt a harmonogramů, s cílem odstranit překážky, které by mohly jinak kvalifikovaným ohroženým akademikům nebo studentům bránit v přístupu k příležitostem, pracovním umístěním nebo jiným

zdrojům poskytovaným těmito programy; podporovat stávající projekty financované Evropskou unií, jako je např. „Academic Refuge“, které usilují o zvýšení povědomí o významu akademické svobody v oblasti vysokoškolského vzdělávání a o důsledcích pro společnost jako celku, je-li tato svoboda potlačena;

- r) zajistit, aby programy makrofinanční pomoci EU určené třetím zemím a politiky evropských finančních institucí nenarušovaly akademickou svobodu prostřednictvím podpory politik, které snižují přidělování vnitrostátních příjmů odvětví vzdělávání;
 - s) vytvářet nové iniciativy v rámci stávajících a budoucích programů, pokud možno jako iniciativy spolupráce vyvinuté a financované Unií prostřednictvím jejích rozpočtů na jiné oblasti než vzdělání a výzkum, například nástroj předvstupní pomoci (NPP III), programy Horizont 2020, Erasmus+ a Marie Skłodowska-Curie, pro nové programy financované EU na podporu umístování ohrožených akademiků, studentů působících ve výzkumu a studentů s plným vzděláním, jimž byla udělena mezinárodní ochrana, do evropských vysokoškolských vzdělávacích a výzkumných institucí;
 - t) podporovat probíhající normativní úsilí na regionálních a mezinárodních úrovních, a to i prostřednictvím přijetí mezinárodního prohlášení o akademické svobodě a nezávislosti vysokoškolských institucí; vybízet EU a její členské státy, aby v Radě OSN pro lidská práva přijaly iniciativu týkající se akademické svobody;
 - u) zajistit nadále vysokou úroveň podpory Evropského meziuniverzitního centra a Globálního kampusu pro lidská práva a demokracii jako vlajkové lodi podpory EU, pokud jde o vzdělávání v oblasti lidských práv na celém světě;
2. pověřuje svého předsedu, aby předal toto doporučení Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.